

Päivitetty 24.10.2014

Faktoja nuorisotakuusta

Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti ”Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia” (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työ ja yrittäjyys 15/2014) valmistui 1.4.2014. Tässä esitetyt asiat perustuvat monilta osin edellä mainittuun raporttiin. Raportin teki TEM:n toimeksiannosta Kuntoutussäätiö.

Luvut on päivitetty lokakuussa 2014. Koulutustakuun ja nuorten aikuisten osaamisohjelman alustavia tuloksia saadaan lokakuussa 2014.

Nuorisotakuuta tukisi voimaan tulleessaan myös STM:n hallinnonalaan kuuluva sosiaalihuoltolaki, joka annettiin syksyllä 2014 eduskunnalle. Lakiesityksen mukaan nuorelle, jolla on lisääntynyt riski syrjäytyä ja joka tarvitsee tuekseen erityisesti sosiaalipalveluja, tehtäisiin palvelutarpeen arviointi ja häntä autettaisiin sosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen avulla. Apunaan hänellä olisi oma työntekijä.

Nuorten kokemukset:

- nuorisotakuun vaikutukset näyttäisivät kohdistuvan hyvin pääkohderyhmiin
- koulutusta ja työtä vaille olevat alle 25-vuotiaat nuoret näyttävät kokevan, että nuorisotakuu on auttanut selkiyttämään heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan sekä lisäämään motivaatiota hakea ja päästä koulutukseen ja työhön
  - arviota tukee Uudellamaalla syksyllä 2013 tehty selvitys, jonka mukaan nuoret pitävät nuorisotakuuta oikeana tapana puuttua nuorisotyöttömyyteen
- myös jo ennen vuotta 2013 opiskelemaan ja työhön hakeutuneet nuoret kokevat saaneensa aiempaa enemmän tukea sen jälkeen kun nuorisotakuu tuli voimaan
- nuoret kaipaavat enemmän takuun sisällöstä kertovaa käytännön tietoa. Nuoret myös kokevat, että on hankalaa löytää tietoa erilaisista palveluista ja tukimuodoista

Toteutuminen kunnissa:

- nuorisotakuun toteutus on käynnistynyt paikallistasolla epätasaisesti
  - hitaaseen lähtöön on useita syitä, kuten:
    - heikkenevä kuntatalous
    - työpaikkojen väheneminen

- nuorten voimakas muuttovirta
  - palvelujen riittämättömyys
- toimeenpano on onnistunut erityisesti kunnissa, joissa ohjaus- ja palveluverkostojen yhteistyö on vakiintunutta
  - toisaalta useissa kunnissa monialaiset yhteistyöverkostot toimivat hyvin ja ne ovat ottaneet vastuuta nuorisotakuun koordinoinnista paikallisesti kokonaiskuvaa nuorten palveluista ja nuorten tilanteesta tarvitaan, jotta toimet olisivat tuloksellisia, mutta tätä kokonaiskuvaa vasta tavoitellaan monissa kunnissa
  - nuorisolain mukaisia nuorille palveluja tarjoavia yhteistyöverkostoja toimii vuoden 2014 alussa 93 %:ssa kunnista (282 kuntaa)

Yhteistyön tiivistäminen eri toimijoiden välillä:

- yhteistyö on nuorisotakuun myötä tiivistynyt organisaatioiden sisällä ja toimijoiden välillä
- ratkaisevaa nuorisotakuun toteutumisessa on tahto toteuttaa eri toimijoiden yhteistyötä tiivistetysti kaikilla tasoilla
- nuorisotakuun toteutuminen vaatii kaikkien yhteispeliä ja tehostettua tiedonvaihtoa toimijoiden välillä
- monessa kunnassa on kannustavia esimerkkejä, joissa kuntien, järjestöjen ja yritysten yhteistyöllä nuorille on löydetty polkuja työelämään, koulutukseen tai muuhun palveluun
- nuorten parissa toimiville tehdyn kyselyn (syksy 2013) perusteella muutokset alkavat vihdoinkin näkyä asiakastyössä yhteistyön lisääntymisenä
- syksyllä 2013 Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa tehtiin nuorten kuulemiseen perustuva Palvellaanko palveluviidakossa -selvitys:
  - nuorille suunnattuja palveluja on riittävästi, niitä ei tarvita lisää, mutta:
    - ongelmia on siinä osataanko nuoren kanssa olla vuorovaikutuksessa, ymmärretäänkö nuorten maailmaa ja tulevaisuutta riittävästi
    - osataanko moniammatillisuutta hyödyntää nuorten palveluissa?
    - onko olemassa riittävästi asiantuntemusta ohjata eri palveluihin?
- nuorisotakuun tutkimuksellisesta tuesta vastaava Kuntoutussäätiö suosittelee palvelukokonaisuuksien kehittämistä nuorille:
  - jotta nuorten palvelut johtaisivat tavoiteltuun päämäärään, pitäisi yhteistyötä tehostaa esimerkiksi yksilöllisillä ”polutuksilla”
- nuorisotakuun kampanjasta ja Sanssi-kortin markkinoinnista huolimatta työnantajat kokevat, etteivät he tunne riittävästi nuorisotakuun mahdollisuuksia ja työnantajat

toivovatkin selkeää ja käytännönläheistä tietoa siitä, miten nuorisotakuuta voidaan hyödyntää. Lisätietoa tarvitaan esimerkiksi palkkatuen käytöstä. Tiedon tarpeesta kertoo se, että yleisestä kritiikistä huolimatta palkkatukea käyttäneet työnantajat pitävät palkkatukeen tehtyjä uudistuksia oikeansuuntaisina.

Nuorten työttömyys:

- vaikka nuorten työttömyys on noussut nuorisotakuun voimassa olon aikana, työttömyys on edelleen lyhytaikaista verrattuna muihin ikäryhmiin
- 2014 elokuun lopussa oli 43 850 iältään 15–24-vuotiasta työtöntä työnhakijaa (2013 vastaava luku 39 259)
- 2014 elokuun lopussa oli 3 149 iältään 25–29-vuotiasta vastavalmistunutta työtöntä työnhakijaa (2013 vastaava luku 2 947)
- vuoden 2013 aikana kuukauden lopussa oli TE-toimistoissa keskimäärin 38 343 työtöntä nuorta työnhakijaa, kun vastaava luku vuonna 2012 oli 31 830
- vuonna 2011 alkoi noin 210 000 ja vuonna 2012 noin 195 000 alle 25-vuotiaan nuoren työttömyysjaksoa, kun vuonna 2013 alkoi 209 000 työttömyysjaksoa
  - alkaneet työttömyysjaksot laskivat vuoden 2009 huipusta aina vuoteen 2013 saakka, jolloin alkaneet jaksot kääntyivät selkeään kasvuun edeltävään trendiin verrattuna. Alkaneiden työttömyysjaksojen kasvu selittynee kuitenkin pikemmin pidentyneillä työttömyysjaksoilla.
- vuonna 2013 työllistymissuunnitelma tehtiin 3 kuukauden sisällä 92,6 %:lle työttöminä työnhakijoina olevista nuorista
- nuorten aktiivointiaste on vuoden 2013 lopussa suurempi kuin vuoden 2012 vastaavana ajankohtana
- vuonna 2013 alkaneista nuorten työttömyysjaksoista 76,5 %:lla (3/4 nuorista) työttömyys päättyi ennen kolmea kuukautta.
- alle 25-vuotiaiden työttömyysaste elokuun lopussa 2014 oli 11,2 % (naiset 8,8 % ja miehet 13,6 %) Vuonna 2013 samaan aikaan työttömyysaste oli 13,6 % (naiset 11,1 % ja miehet 16,2 %).
- vuonna 2013 alle 25-vuotiaista oli keskimäärin 8,3 % työttömänä yli 6 kk, kun kaikkien ikäryhmien keskiarvo oli 21,7 %
- Nuorista alle 25-vuotiaista työttöminä yli 3kk elokuussa 2014 oli 35,7 % eli 5 058 henkilöä (2013 oli 27,1 %)
- Nuorista 25–29-vuotiaista vastavalmistuneista työttöminä yli 3 kk elokuussa 2014 oli 44,1 % eli 426 henkilöä (2013 oli 34,8 %)

- vuonna 2013 alkoi noin 209 000 alle 25-vuotiaiden työttömyysjaksoa, näistä ¾ päättyi ennen kolmea kuukautta
- vuonna 2013 nuorten työttömyyden keskimääräinen kesto oli 12 viikkoa (kaikkien ikäryhmien keskimääräinen kesto oli noin 45 viikkoa).

Sanssi-kortti eli palkkatuki työnantajalle:

- nuorten rekrytointikynnystä on madallettu:
  - työnantajille voidaan maksaa nuoren työllistämiseksi palkkatukea noin 700 euroa kuukaudessa enintään kymmenen kuukauden ajan
- palkkatuen hakemista on selkiytetty ja helpotettu työnantajia kuunnellen, kehittämistyö jatkuu
  - palkkatukihakemukseen ei tarvita enää liitteitä ja palkkatukea voi hakea sähköisesti
- syksyllä 2013 valmistuneen selvityksen perusteella palkkatukea käyttäneet yritykset pitivät palkkatuen hakemista helppona
- TE-toimistot olivat jakaneet Sanssi-kortteja 1/2013–8/2014 yli 69 300 nuorelle.
- Sanssi-kortilla palkkatukea saaneita 1/2013–8/2014 oli yli 14 500.
  - palkkatuella työllistyneitä nuoria alle 30-vuotiaita 1/2013–6/2014 noin 24 500.
- vaikka Sanssi-kortilla työllistyminen ei ole merkittävästi kasvanut, kaiken kaikkiaan nuorten palkkatuen käyttö on lisääntynyt:
  - vuonna 2013 myönnettiin palkkatukipäätöksiä 16 388 nuorelle, minkä lisäksi palkkatukea myönnettiin 2 572 nuorelle oppisopimuskoulutukseen

Koulutustakuu:

- koulutustakuu on osa nuorisotakuuta
- koulutustakuun tavoitteena on turvata jokaiselle peruskoulun päättävälle nuorelle koulutuspaikka lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin
- koulutustakuun toteuttamisedellytykset koetaan paremmiksi verrattuna muihin nuorisotakuuseen sisältyviin palveluihin ja toimenpiteisiin.
- Opetushallituksen elokuun 2014 lopun tietojen perusteella perusopetuksen 9.luokan päättäneistä hakijoista lähes 99 % olisi saanut joko ammatillisessa, lukio- tai valmentavassa koulutuksessa. Valitsematta jääneitä olisi 700 nuorta. Kokonaan hakematta jättäneitä oli keväällä 2014 peruskoulunsa päättäneistä 1300 nuorta, joista osa on hakeutunut yhteishakujen ulkopuolisiin koulutuksiin. Syyskuun laskentapäivän

tietojen selvittyä lokakuun loppuun mennessä saadaan tarkat tiedot keväällä perusopetuksensa päättäneiden sijoittumisesta jatko-opintoihin.

- toisen asteen koulutuksen ja vapaan sivistystyön rakenteellisen uudistamisen tavoitteena on, että lukiokoulutuksen ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjäverkkoa tiivistetään vahvojen lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaedellytysten, yhteistyön ja laadun parantamiseksi ja jatko-opintoihin sekä työelämän tarpeisiin vastaavan koulutuksen alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Toisen asteen koulutusta kehitetään niin, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus lähialueellaan laadukkaaseen koulutukseen. Uudet koulutuksen järjestämis- ja ylläpitämisluvut tulevat voimaan 1.1.2017.
- myös koulutuksen sääntely- ja rahoitusjärjestelmää uudistetaan siten, toimintaa tehostava ohjausvaikutus on nykyistä vahvempi. Säädösvalmistelu on käynnissä ja HE on tarkoitus antaa lokakuussa 2014.
- Jatketaan laajaa hankekokonaisuutta ”Nuorten oppisopimuskoulutuksen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen vahvistaminen”.

Nuorten aikuisten osaamisohjelma:

- keväällä 2013 alkanut nuorten aikuisten osaamisohjelma on osa nuorisotakuuta
- ohjelman kohderyhmänä ovat 20–29 -vuotiaat vailla toisen asteen tutkintoa olevat nuoret
- ohjelman tavoitteena on saada vuosien 2013–2016 aikana keskimäärin 4000 uutta aloittajaa vuodessa suorittamaan ammatillinen perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinto tai tutkinnon osa; opiskelijoista 1500 aloittaisi oppisopimusmuotoisessa koulutuksessa
- ennakkotietojen perusteella määrälliset tavoitteet toteutuvat vuonna 2014; oppisopimuskoulutus jää tavoitteistaan, mutta oppilaitosmuotoinen koulutus on ylittänyt tavoitteensa ja nuorten aikuisten osaamisohjelma on kohdentunut laadullisesti hyvin suunniteltuun kohderyhmään
- lisäksi nuorten aikuisten osaamisohjelmassa on kehitetty uusia toimintatapoja hakevaan ja tukevaan toimintaan, opiskelijoiden ohjaukseen ja alkuvaiheen opintojen tukeen sekä henkilökohtaistamiseen. Näillä keinoilla opintojen keskeyttämisaste on pysynyt matalana, vaikka kohderyhmällä saattaa olla takanaan useita aiempia keskeyttämisistä. Näitä hyviä käytäntöjä ollaan siirtämässä tai on jo siirretty osaksi oppilaitosten normaalia toimintaa.

Oppisopimuskoulutus:

OKM on käynnistänyt vuoden 2014 alussta Nuorten työssäoppimis- ja oppisopimusuudistuksen. Toimet on kohdennettu alle 25-vuotiaille vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa oleville nuorille. Tavoitteena on:

- lisätä nuorten oppisopimuskoulutusta

- kehittää malleja, joissa yhdistyvät oppilaitos- ja oppisopimusmuotoinen koulutus

Kehittämishanke sisältää erilaisia toimia:

- oppisopimuksen ennakkojakso
- työpaikkaohjaajien ja -kouluttajien koulutus
- korotettu koulutuskorvaus työnantajille (koulutuskorvaus on ensimmäisenä oppisopimusvuonna 800 euroa kuukaudessa, toisena 500 euroa kuukaudessa ja kolmantena 300 euroa kuukaudessa).
- tuettu oppisopimuskoulutus
- oppilaitos- ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen yhdistäminen

Lisätietoja hankkeista ja niiden sisällöistä löytyy OKM:n verkkosivuilla

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/oppisopimusuudistus/index.html>

Hankkeiden myötä saadaan tietoa siitä, millaiset toimintamallit suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja oppisopimuskoulutukseen soveltuvat ja tuottavat parhaita tuloksia.

Vaikka hankkeet ovat pääosin alkaneet vasta vuoden 2014 alkupuolella, on hankkeissa saatu jo seuraavia tuloksia:

- oppisopimuskoulutuksen ennakkojaksolla aloittanut syyskuuhun 2014 mennessä 246 opiskelijaa, joista 38 on aloittanut ennakkojakson jälkeen oppisopimuskoulutuksessa. Ennakkojakso toteutetaan ei-työsopimussuhteisena ja sen tavoitteena on alentaa niin työnantajan kuin opiskelijan kynnystä tehdä oppisopimus
- korotettua koulutuskorvausta työnantajille on maksettu vuonna 2013 noin 150:stä samana vuonna perusopetuksen tai 10.luokan päättäneistä oppisopimusopiskelijoista. Vuonna 2014 korotettua koulutuskorvausta on maksettu 268 oppisopimusopiskelijasta.
- oppilaitosmuotoisesta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen on syyskuuhun 2014 mennessä siirtynyt 67 opiskelijaa.
- nuoren opiskelijan tarpeet huomioon ottavassa työpaikkaohjaajien ja -kouluttajien koulutuksessa on aloittanut syyskuuhun 2014 mennessä 555 henkilöä

Nuorten kuntoutus:

- ammatillisen kuntoutukseen pääsyn kriteerejä on lievennetty 1.1.2014
  - tämän arvioidaan vaikuttavan siten, että noin 1000 nuorta lisää pääsisi Kelan tukemaan ammatilliseen kuntoutukseen
  - Kelan mukaan (10.9.2014) nuorille (16–29-vuotiaille) on tänä vuonna tehty ammatillisen kuntoutuksen päätöksiä 4 414. Tämä on 13 % enemmän viime vuoteen verrattuna. Nuorten hakijoiden määrä on lisääntynyt merkittävästi. Samaan aikaan Kelan tekemien hylkäävien päätösten osuus on jokin verran laskenut.

Etsivä nuorisotyö:

- etsivä nuorisotyö tavoitti koko maassa 27 117 nuorta vuonna 2013
- pidempiaikaista tukea sai 16 627 nuorta
- nuoret tulevat etsivään nuorisotyöhön useimmiten toisen asteen ammattillisen koulutuksen järjestäjän, peruskoulun, sosiaalitoimen ja TE-palvelujen kautta, nuoret tai heidän vanhempansa ottavat myös itse yhteyttä
- etsivää nuorisotyötä tehdään lähes koko Suomessa
- etsivässä nuorisotyössä toimi vuonna 2013 yhteensä 488 henkilöä, 68 %:lla heistä oli ammattikorkeakoulututkinto
- etsivä nuorisotyö on saanut myönteistä palautetta toiminnastaan (erityisesti nuorilta itseltään)
- valtionavustukset etsivään nuorisotyöhön (14 miljoonaa euroa) ovat haussa aluehallintovirastoista lokakuun 2014 loppuun mennessä, valtionavustukset kohdennetaan etsivän nuorisotyöntekijöiden palkkaukseen

Nuorten työpajat:

- nuorten työpajoja oli vuonna 2013 yhteensä 263 kunnassa
- nuorten työpajoissa oli vuonna 2013 yhteensä 14 835 alle 29-vuotiasta, suurin ryhmä 17–20 -vuotiaat nuoret, 60 % miehiä, pajajakson pituus keskimäärin 3–6kk,
- 38,3 % nuorista on suorittanut vain perusasteen tutkinnon; 24,9 % toisen asteen tutkinnon
- nuoret tulevat työpajoille pääsääntöisesti TE-palvelujen, sosiaalitoimen, koulutuksen järjestäjien ja etsivän nuorisotyön kautta, osa nuorista hakeutuu itsenäisesti työpajoille
- 46,7 %:lla valmentajista on yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto
- valtionavustukset nuorten työpajatoimintaan (13 milj. euroa) ovat haussa aluehallintovirastoista marraskuun 2014 loppuun mennessä
Valtionavustukset kohdennetaan:
  - tukemaan nuorten elämäntaitoja ja sosiaalista vahvistumista sekä niihin liittyvää ohjausta, valmennusta sekä kehittämään matalan kynnyksen pajatoimintaa eli ns. starttivalmennusta
  - työpajalla tehdyn toiminnan vaikuttavuuden seurantaan, itsearviointiin ja niiden kehittämiseen
  - työpajatoiminnan monialaiseen toimintaan ja sen kehittämiseen, jotta työpajatoiminta vakinaistuu osaksi alueensa julkishallinnon nuorten palveluja
  - yhteisöllisten nuorisotyön menetelmien lisäämiseen ja mallintamiseen työpajatoiminnassa
  - monikulttuurisuusosaamisen lisäämiseen työpajoilla
  - etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan yhteistyömuotojen kehittämiseen
  - ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön työpajalla
  - erilaisten työpajapalvelujen tuotteistamiseen
  - pajojen ja koulutuksenjärjestäjien yhteistyön kehittämiseen
  - tuetun oppisopimustoiminnan kehittämiseen
  - yhteistyöhön nuorta tukevien tieto- ja neuvontapalvelujen kanssa

Kuntoutussäätiön tutkimuksellisen tuen suosituksia:

- **nuorten henkilökohtaista ohjausta ja tukea vahvistettava**

- panostettava henkilökohtaisen kontaktin ja matalan kynnyksen palveluihin (ns. Ohjaamomalli on valmistelussa ja käynnistyy vuonna 2015)
- toimijoiden vastuut selkeämmiksi
- **kehitettävä tavoitteellisia palvelukokonaisuuksia ja palveluohjausta**
  - madalletaan hallinnonalojen, kuntien ja muiden toimijoiden välisiä raja-aitoja
  - yksittäisten erillisten palvelujen tilalle moniammatillinen työtapa ja nuorelle palvelukokonaisuus
- **parannettava toimijoiden välistä tiedonkulkua**
  - yhteensopivat tietojärjestelmät, sähköinen tietojen yhteiskäyttö
  - tietojen siirto ja vaihto saatava vähintään niin tiiviiksi kuin nykyinen tietosuojasallii
- **kehitettävä tuettua oppisopimuskoulutusta ja ”opinnollistettava” työpajoja**
  - nuorisotakuun kohderyhmän koulutuspalveluihin lisää joustavuutta ja tukea polkuihin
- **tehostettava nuorille suunnattuja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluita**
  - kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevia nuoria tavoitetaan ja tuetaan tehostamalla nuorille kohdennettuja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuksen palveluja
  - Kelan ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn kriteerien lieventäminen vuoden 2014 alusta on tervetullut uudistus
- **nuorisotakuulle tutkimuksellisessa tuessa kehitetyt indikaattorit helposti kaikkien toimijoiden saataville**
  - tietojen saatavuuden jatkokehittäminen > avainindikaattorit tulossa nuorisoasiain neuvottelukunnan sivut lokakuun lopussa www.tietoanuorista.fi
- **levitettävä hyviä käytäntöjä**
  - hyviä käytäntöjä on syntynyt toimijoiden välisen ja toimijoiden organisaatioiden sisäisen yhteistyön tehostuessa sekä aktiivisella kehittämistoiminnalla
  - hyvien käytäntöjen levittämiseksi tarvitaan levittämiskanavia ja -väyliä

Eurooppalainen nuorisotakuu:

Eurooppa-neuvosto antoi keväällä 2013 suosituksen nuorisotakuun toimeenpanemiseksi kaikissa jäsenmaissa. Suosituksen esikuvana oli erityisesti Suomen nuorisotakuun malli. Kaikki jäsenmaat ovat toimittaneet komissiolle kansallisen nuorisotakuun toimeenpanosuunnitelman. Suomi tukee aktiivisesti eurooppalaista nuorisotakuuta.

Nuorisotakuun kehittäminen jatkossa:

Valtakunnallisessa nuorisotakuun työryhmässä on keskusteltu nuorisotakuun tulevaisuuden kehityskohteista syksyllä 2014.

Seuraavien teemojen jatkokehittäminen nuorisotakuussa on saanut työryhmässä kannatusta ja jatkoaskelia käsitellään työryhmässä loppuvuoden 2014 aikana:

1. Kehitetään moniammatillista työtettä ja verkostotyötä
2. Tehostetaan nuorille kohdennettuja sosiaali- ja terveydenhuollon ja perhetyön sekä kuntoutuksen palveluita
3. Panostetaan jatkossa ennaltaehkäisevään työhön
4. Nuorten työllistymisen edistäminen
5. Lisätään nuorten osaamista
6. Nuorten henkilökohtaisen ohjauksen ja tuen vahvistaminen
7. Nuorisotakuun viestinnän kehittäminen ja tehostaminen
8. Kansainvälinen yhteistyö ja vertaisoppiminen
9. Nuorisotakuun vaikuttavuuden kehittäminen ja arviointi